

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Paul Natorp's reformulation of the Kantian distinction between intuition and concept

Pelegrin, L.A.

Citation

Pelegrin, L. A. (2023, July 6). *Paul Natorp's reformulation of the Kantian distinction between intuition and concept*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3629812>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3629812>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Samenvatting

In het eerste hoofdstuk hebben we het Kantiaanse onderscheid tussen aanschouwingen en begrippen bestudeerd. We lieten zien dat Kant de definitie van deze begrippen overnam van eerdere denkers. Concepten werden gedefinieerd als abstraherende voorstellingen. Vervolgens rees de vraag: hoe kunnen in wezen universele voorstellingen in verband worden gebracht met singuliere objecten? Kant concludeerde dat er alleen sprake kan zijn van volledig bepaalde kennis als aanschouwingen. Meer in het bijzonder stelde Kant dat ruimte en tijd vormen van aanschouwing zijn. Het probleem van de incongruente tegendelen leidde tot dit resultaat. Nu zien we echter dat het probleem aanvankelijk ontstond door de generieke definitie van begrippen. Ruimte en tijd zijn inderdaad geen generieke begrippen, het zijn geen interne eigenschappen die geabstraheerd kunnen worden van de dingen. Het zijn echter ook niet de zuivere begrippen van het verstand of de wiskundige begrippen. Toen Kant dus concludeerde dat ruimte en tijd geen concepten zijn, had hij moeten concluderen dat ze niet als empirische concepten worden gevormd. Kant definieerde concepten volgens het model van de empirische concepten. Zoals we in hoofdstuk 1 hebben laten zien, was dit het model van de Aristotelisch-scholastieke definitie. Wij hebben aangetoond dat dit model ontoereikend is om de notie van begrippen als functies te begrijpen. De nieuwe theorie van de begripsvorming is veel meer in overeenstemming met het Kantiaanse voorstel en verklaart de werking van niet-empirische concepten, zoals wiskundige concepten of zelfs zuivere concepten van het verstand.

In hoofdstuk 2 hebben we laten zien dat noch het subjectivistische perspectief noch het logicisme een bevredigend antwoord konden geven op de Kantiaanse vraag. Kant stelde dat een van de centrale problemen van kennis opgenomen werd in de volgende vraag: "... op welk fundament berust de relatie van wat wij representatie in ons noemen met het object?" Kant beantwoordde deze vraag door te stellen dat de mens concepten en aanschouwing nodig heeft. Volgens Kant kan onze kennis zich alleen door middel van aanschouwing verhouden tot objecten. Wij stellen vast dat voor Natorp de vraag hoe cognitie kan verwijzen naar het object een opnieuw doordenken van de filosofische methode vereist. De herformulering van de begrippen intuïtie en concept is noodzakelijk voor de verwezenlijking van een consistent idealisme, waarvoor de intuïtie een taak van het denken is en de concepten functies zijn en niet louter processen van abstractie. Wij stelden vast dat het antwoord op de Kantiaanse vraag berust op het tonen van het functionele karakter van begrippen.

Dit onderzoek heeft twee belangrijke vorderingen gemaakt ten opzichte van de bestaande studies over de Neo-Kantiaanse interpretatie van het onderscheid tussen aanschouwingen en begrippen. Ten eerste hebben wij de positieve rol aangetoond die het begrip aanschouwing speelt binnen het systeem van Paul Natorp. Ten tweede hebben wij de relatie verduidelijkt tussen zijn opvatting van het onderscheid tussen aanschouwingen en concepten en het probleem van de methode.

Zoals wij aan het begin van het onderzoek aangaven, zijn de commentatoren het erover eens dat de pijler van het Neo-Kantiaanse voorstel rust op het overwinnen van het onderscheid tussen aanschouwingen en concepten. Veel onderzoekers hebben dit aspect van het Neo-Kantiaanse voorstel herkend. Onder meer Éric Dufour, Marco Giovanelli, Reiner Munk, Rudolf Malter, Helmut Holzhey, Thomas Mormann, Christian Krijnen, Nicolas Warren, Hernán Pringe en Massimo Ferrari benadrukten dat het Neo-Kantiaanse programma gebaseerd is op de opvatting dat het denken zowel de singuliere als de universele voorstelling kan scheppen. Neo-Kantiaanse geleerden zijn het erover eens dat "aanschouwing uiteindelijk tot denken moet worden gereduceerd". Zeker Paul Natorp, een van de belangrijkste vertegenwoordigers van de school, is van mening dat voor een werkelijk idealisme de rol van de aanschouwing in het kenproces moet worden verduidelijkt, door aan te tonen hoe het denken de natuur als geheel voortbrengt. Een van de pijlers van de Marburgse Neo-Kantiaanse "terugkeer naar Kant" berust inderdaad op een nieuwe benadering van het dualisme tussen aanschouwingen en concepten. Zoals commentatoren aantoonde, hebben voor Natorp aanschouwingen en concepten niet hun oorsprong in verschillende vermogens van de menselijke geest - zoals Kant dacht - maar zijn het denkwijzen. De studies hebben echter niet de positieve rol aangetoond die het aanschouwingsmoment in de Neo-Kantiaanse kennistheorie speelt. Dit onderzoek heeft aangetoond dat zelfs wanneer voor Natorp het Kantiaanse onderscheid tussen aanschouwing en concepten moet worden herzien, er nog steeds een positieve rol van de aanschouwing overblijft: het tonen van de grenzen van het menselijk denken. Zoals in hoofdstuk 5 is verduidelijkt, is de aanschouwelijke factor voor Natorp een vraag naar kennis. De Kantiaanse vergissing is de vraag om te zetten in een vervulling van de vraag. De introductie van de aanschouwing in het systeem herinnert eraan dat de volledige bepaling van de objectiviteit nooit bereikt kan worden. Natorp aanvaardt de invoering van de aanschouwing als een eis. Ons onderzoek heeft dus de zeer positieve rol van de aanschouwing aangetoond. Deze rol is nog onvoldoende erkend door geleerden. Dit onderzoek brengt een verbetering in deze richting door beide momenten in Natorp's

benadering zichtbaar te maken: a) de soevereiniteit van het denken in het creëren van singulariteit en, b) de positieve rol van aanschouwing.

Ten tweede hebben wij aangetoond dat de herformulering van het onderscheid tussen aanschouwingen en concepten gepaard gaat met de invoering van de taak om een consistent idealisme te verwezenlijken. Het probleem van het onderscheid tussen aanschouwingen en concepten wordt geïntroduceerd met het probleem van de mogelijkheid van een echt idealisme. Een heroverweging van de filosofische methode leidde tot een nieuw begrip van het onderscheid tussen aanschouwingen en concepten. Wij hebben onze stelling met twee hoofdargumenten bewezen. Ten eerste toonden wij aan dat het nieuwe onderscheid tussen aanschouwingen en begrippen gebaseerd is op de kritiek op het psychologisme en het logicisme. Wij hebben uitgelegd hoe Natorp het Kantiaanse onderscheid tussen aanschouwingen en concepten herformuleert en daarbij deze tendensen bestrijdt. Psychologisme en logicisme hebben het probleem van de relatie tussen concepten en aanschouwingen door methodologische fouten verkeerd begrepen. Ten tweede hebben wij aangetoond dat de sleutel tot het begrijpen van hoe Natorp het probleem van de relatie tussen aanschouwing en begrippen opvat, berust op zijn opvatting van de methode van de filosofie. Op die manier hebben wij de meest canonieke lezing van het Neo-Kantianisme in twijfel getrokken. Volgens de bestaande wetenschap bestaat de Neo-Kantiaanse methode erin te beginnen met het gegeven van de wetenschap. Onder anderen Helmut Holzhey, Jünger Stoltenberg, Frederick Beiser, Alan Kim en Éric Dufour gaan ervan uit dat de Neo-Kantiaanse transcendentale methode de natuurwetenschap als uitgangspunt neemt in het onderzoek. Volgens deze opvatting begint de Neo-Kantiaanse methode "...met 'het feit van de wetenschap', dat wil zeggen de aanvaarding van de mathematische fysica als een gegeven; vervolgens wordt uitgelegd hoe dat feit mogelijk is, waarbij de voorwaarden voor een mathematische kennis van de natuur worden gespecificeerd". Holzhey, een van de belangrijkste geleerden binnen de Neo-Kantiaanse studies, vindt dat het begrip "categorie" slechts een historiografische functie heeft die alleen zin heeft als Natorp naar het Kantiaanse systeem verwijst. Hij stelt: "In zijn boek *Die logischen Grundlagen der exakten Wissenschaften* uit 1910 heeft Paul Natorp het begrip 'categorie' alleen in historische zin gebruikt wanneer hij naar Kant verwijst." Het is interessant op te merken dat in de veronderstelling dat Natorp begon met het feit van de wetenschappen, geleerden verzuimd hebben de rol van Natorp's deductie van categorieën te verklaren. Dit blijkt duidelijk uit de besprekingen van Natorp's *Logischen Grundlagen der exakten Wissenschaften*. Morris Cohen stelt in zijn recensie:

In het tweede hoofdstuk zien we een gemoderniseerde deductie van de categorieën. De kale beenderen van het Kantiaanse kader krijgen veel vlees en bloed. Uiteindelijk blijken het echter onze oude vrienden de twaalf te zijn, marcherend in vier groepen van elk drie. Ware het niet dat de studenten aan onze hogescholen geen Duits lezen, dan zou dit hoofdstuk op nuttige wijze kunnen worden aanbevolen aan degenen die Kant voor het eerst lezen en die doorgaans niet kunnen bevatten waar deze categorieën over gaan.

In ons proefschrift hebben wij een nieuwe benadering van het probleem voorgesteld. Het uitgangspunt om de heterogeniteit tussen aanschouwingen en concepten te overwinnen berust op de deductie van categorieën. In de deductie van categorieën liet Natorp zien dat het object wordt geconstrueerd in en door het denken. De Kantiaanse vraag hoe onze voorstelling zich legitiem kan verhouden tot de objecten moet worden geherformuleerd in termen van hoe het denken in staat is objectiviteit te produceren. Het denken creëert objectiviteit door de fundamentele producenten: de categorieën. Ons onderzoek gaat in die richting. Wij verklaren niet alleen de relatie van het probleem van de methode tot de herformulering van het onderscheid tussen aanschouwing en begrippen, maar wij hebben ook aangetoond dat het overwinnen van de heterogeniteit tussen deze twee wijzen van voorstelling een dergelijke methode vereist. Wij toonden aan dat het alleen door deze methode mogelijk is de heterogeniteit tussen aanschouwingen en concepten te overwinnen en dus tot een echt idealisme te komen. De manier waarop Natorp deze taak uitvoert is noch door zijn hedendaagse lezers, noch door hedendaagse geleerden ontwikkeld. Wij zijn van mening dat ons onderzoek een interessante bijdrage in deze richting levert.

